

залучення фінансової допомоги, яка є вкрай необхідною для реалізації масштабних відновлювальних проєктів.

Отже, вдосконалення програмно-цільового бюджетування є ключовим інструментом підвищення ефективності управління державними фінансами України. Цей підхід дозволяє змінити фокус бюджетування з витрат на досягнення конкретних результатів, сприяючи раціоналізації використання ресурсів. Успіх реалізації ПЦБ залежить від подолання викликів, таких як удосконалення нормативно-правової бази, цифровізація бюджетних процесів і розвиток кадрового потенціалу. Прозорість і підзвітність витрат, залучення громадськості до моніторингу та адаптація до сучасних викликів створюють умови для підвищення довіри до державного управління.

Таким чином, ПЦБ забезпечує результативність бюджетних витрат, сприяє відновленню економіки та залученню міжнародної фінансової допомоги, закладаючи основу для сталого розвитку України у післявоєнний період.

Перспективами подальших досліджень є розробка практичних рекомендацій щодо адаптації програмно-цільового бюджетування до умов воєнного стану та післявоєнного відновлення України. Зокрема, це включає аналіз ефективності існуючих бюджетних програм, оцінку впливу цифровізації на прозорість і результативність бюджетних процесів, а також дослідження механізмів підвищення довіри громадян до бюджетної політики. Особливу увагу слід приділити інтеграції програмно-цільового підходу з міжнародними стандартами управління державними фінансами та пошуку шляхів залучення додаткових ресурсів від міжнародних партнерів.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д., Андрущенко, В., Алаєв, А., & Алампієв, П. (2016). Правові питання бюджетної системи України. ВІСНИК.
2. Перун, З. В., Романюк, О. І., Товста, Н. Н., & Літвінцева, Л. П. (2009). Програмно-цільовий метод формування бюджету : Навч. посіб. Унісерв.
3. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації, Розпорядження Кабінету Міністрів України No. 1805-р (2021) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p#Text>.
4. Радіонов, Ю. Д. (2018). Програмно-цільовий метод бюджетування: Проблеми впровадження та перспективи розвитку. Економіка України, (2 (675)), 21–38.
5. OECD. (2019). Performance budgeting in OECD countries. 2019. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/05/oecd-good-practices-for-performance-budgeting_0a446f98/c90b0305-en.pdf.

*Юрій Іванов, д.е.н., професор,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, Харківський
національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків*

*Ольга Іванова, д.е.н., професор,
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України, м. Харків*

ПОВОЄННА ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Диверсифікація просторового розвитку є об'єктивною вимогою повоєнного відновлення України. Її актуальність обумовлена не тільки релокацією виробничих потужностей і трудового потенціалу внаслідок воєнних дій та суттєвої руйнації промислової та соціальної

інфраструктури, але й необхідністю створення умов для сталого розвитку регіонів та можливістю отримання синергетичних ефектів.

Разом з тим практична реалізація такої диверсифікації потребує відповідних рішень в сфері фінансової та податкової політики, які мають прийматися, по-перше, з урахуванням пріоритетних напрямів економічного розвитку й інвестування для повоєнної відбудови України, а по-друге, - не суперечити європейському законодавству, нормам і правилам ЄС з огляду на триваючі перемовини України щодо вступу в ЄС. Диверсифікація просторового розвитку в повоєнний період має враховувати вимоги ЄС щодо стратегії конкурентоспроможності ЄС, викладеної у вересневій 2024 р. доповіді М. Драгі [2].

Першою, і найбільш важливою сферою сфокусованих дій ЄС в цій стратегії визначено ліквідацію інноваційного розриву між Китаєм та США і країнами ЄС. В контексті диверсифікації просторового розвитку в період повоєнного відновлення України це означає необхідність першочергової податкової підтримки інвестиційних проєктів, базованих на технологічних інноваціях за пріоритетними для регіонів напрямками. При цьому спеціалізація регіонів, що склалася, має бути врахована, але втрачає свою критичність і виступає не як напрямок, а як фактор регіонального розвитку.

Другою сферою забезпечення конкурентоспроможності ЄС в доповіді М. Драгі названий узгоджений в рамках ЄС план декарбонізації. Це, в свою чергу висуває підвищені вимоги для країн-кандидатів в члени ЄС та підсилює актуальність інтенсивного податкового стимулювання «зеленого переходу» в Україні, в тому числі і в першу чергу введення податкових пільг в сфері використання електротранспорту, сонячної та вітрової енергії, та може потребувати нових просторових рішень.

Третьою сферою дій для забезпечення європейської конкурентоспроможності є підвищення безпеки та зменшення залежностей. Для України це означає диверсифікацію постачань з геополітично небезпечних джерел та розвиток виробництва відповідних товарів-субститутів вітчизняного виробництва. Останнє може бути досягнуто може бути досягнуто на підставі цільового стимулювання конкретних товарів з активною імпоротною митною політикою.

Аналіз кращих європейських практик [3] свідчить про широке різноманіття застосовуваних країнами податкових пільг, спрямованих на впровадження інновацій та особливо в сфері «зеленого» переходу, як можуть бути використані в Україні, проте за певних умов, до яких відносяться наступні.

1. Поступова та обережна децентралізація податкової політики, основним напрямом якої є збільшення повноважень органів місцевого самоврядування в сфері надання податкових пільг для стимулювання інвестицій інноваційного характеру за пріоритетними напрямками. Вирішення цієї проблеми в перспективі може бути зв'язане зі збільшенням кількості місцевих податків і зборів при скороченні розміру закріплення за місцевими бюджетами загальнодержавних податків, проте першим кроком в цьому напрямі може бути розширення повноважень місцевих органів в сфері надання податкових пільг при чіткому обмеженні можливих цілей стимулювання.

2. Внесення необхідних змін в документи стратегічного характеру, і перш за все в Національну стратегію доходів до 2030 р. [1], а також відповідне законодавче врегулювання цих норм в Податковому кодексі України. В Національній стратегії доходів можливі інструменти податкової політики в сфері стимулювання інвестицій практично обмежені чотирма спеціальними податковими режимами та миттєвою (повною) амортизацією, яка в Європі має дуже обмежену сферу застосування.

3. Введення інноваційних пільг та пільг для зелених інвестицій потребує перегляду їх дизайну з метою введення спеціальних запобіжників, спрямованих на забезпечення ефективності та результативності податкових пільг, запобігання необґрунтованим рішенням органів місцевого самоврядування, такому негативному явищу, як «greenwashing».

4. Введення постійного моніторингу ефективності та результативності податкових пільг та системи індикаторів, при перевищенні яких дія відповідної податкової пільги припиняється контролюючими органами.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія доходів до 2030 року. Затверджена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2023 № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Національна_стратегія_доходів_2030.pdf.
2. Draghi Mario. The future of European competitiveness. Report, September 2024: Part A. Competitiveness strategy for Europe. URL: https://commission.europa.eu/document/download/97e481fd-2dc3-412d-be4c-f152a8232961_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20_%20A%20competitiveness%20strategy%20for%20Europe.pdf
3. Tax Policy Reforms 2024: OECD and Selected Partner Economies, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c3686f5e-en>

*Георгіна Кампо, к.е.н., доцент
ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород
Олеся Гаврилець, к.е.н., доцент
Мукачівський державний університет, м. Мукачево*

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ПОДАТКОВОГО РЕЗИДЕНТСТВА

У зв'язку з посиленою міграцією населення пов'язану з російською агресією проти України, значна кількість громадян України перебуває закордоном. Частина з них продовжує працювати на українські компанії онлайн, вести підприємницьку діяльність в Україні, частина працевлаштувалася у країнах перебування. Ці обставини актуалізують обговорення статусу податкового резидентства, оскільки у різних країнах можуть бути різні підходи до його визначення у національному законодавстві.

У податковому законодавстві багатьох країн критерії визначення статусу податкового резидента включають кілька факторів: строк перебування особи на території певної країни (більше 183 днів у році); центр життєвих інтересів (особистих і економічних).

Згідно Податкового Кодексу України (ст.14) [1] фізична особа вважається резидентом, якщо така особа має місце постійного проживання в Україні, навіть якщо вона має місце проживання також в іноземній державі. Якщо особа має місце постійного проживання також в іноземній державі, вона вважається резидентом, якщо має більш тісні особисті чи економічні зв'язки (центр життєвих інтересів) в Україні. У разі якщо державу, в якій фізична особа має центр життєвих інтересів, не можна визначити, або якщо фізична особа не має місця постійного проживання у жодній з держав, вона вважається резидентом, якщо перебуває в Україні не менше 183 днів (включаючи день приїзду та від'їзду) протягом періоду або періодів податкового року. Достатньою (але не виключною) умовою визначення місця знаходження центру життєвих інтересів фізичної особи є місце постійного проживання членів її сім'ї або її реєстрації як суб'єкта підприємницької діяльності. Якщо неможливо визначити резидентський статус фізичної особи, використовуючи попередні положення, фізична особа вважається резидентом, якщо вона є громадянином України [1].

Так, як багато громадян України перебувають у інших країнах більше даного строку – 183 днів, винаймають житло, працюють, то вони можуть бути визнані податковими резидентами країни перебування. В той же час, ці ж громадяни можуть працювати онлайн в Україні, вести бізнес, мати зареєстроване місце проживання. Це означає, що з погляду